

QUICK SCAN ECOLOGIE MR. GROEN VAN PRINSTERERLAAN - BENELUXBAAN

Opdrachtgever:
Contactpersoon:

Gemeente Amstelveen
Mevr. Sacha Kuijs

Uitvoering:
Projectcode:
Status:
Datum:
Auteur:
Kwaliteitscontrole:

Adviesbureau E.C.O. Logisch
AMNA1201
Concept
06-06-2012
ing. S. van Lieshout
ing. J. Koorevaar

SAMENVATTING

Gemeente Amstelveen is voornemens een pompgebouw te plaatsen op de binnenzone tussen de aansluiting van de Beneluxbaan op de Mr. Groen van Prinstererlaan en het talud van de Beneluxbaan. Onderzocht is of de ontwikkeling in het plangebied niet tegenstrijdig is met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998.

Het projectgebied bestaat uit een groenzone van gras en een bosschage tussen de aansluiting van de Beneluxbaan op de Mr. Groen van Prinstererlaan en het talud van de Beneluxbaan.

Bij het realiseren van de plannen zullen bomen en struweel worden gekapt. De ontwikkelingen die zullen plaatsvinden, zullen niet resulteren in overtreding van de flora- en faunawet mits buiten het broedseizoen van vogels gewerkt zal worden. Voor de mogelijk aanwezige lichtbeschermden soortgroepen lijken de effecten minimaal door de kleine schaal waarin gekapt wordt. Voor een aantal soortgroepen is geen geschikt habitat aanwezig.

Er is geen aanvullend onderzoek aanbevolen.

Nadelige effecten als gevolg van de geplande ontwikkeling op delen van de PEHS of Natura2000 gebieden worden niet verwacht.

SAMENVATTING.....	2
1. INLEIDING	4
1.1 AANLEIDING EN DOEL	4
1.2 NATUURBESCHERMINGSWETGEVING	4
1.3 ONDERZOEKSMETHODE.....	4
1.4 LEESWIJZER	4
2. PLANGEBIED EN ONTWIKKELINGEN	5
2.1 PLANGEBIED.....	5
2.1.1 HOUTOPSTANDEN	5
2.1.2 OVERIGE TERREINEN.....	5
3. TOETSING FLORA- EN FAUNAWET.....	6
3.1. BRONNENONDERZOEK.....	6
3.1.1 ZOOGDIEREN	6
3.1.2 VOGELS.....	7
3.1.3 REPTIELEN	7
3.1.4 AMFIBIEËN	7
3.1.5 VISSSEN.....	7
3.1.6 ONGEWERVELDEN	7
3.1.7 VAATPLANTEN	7
3.2. HABITATSCAN	7
3.2.2 OVERIGE TERREINEN.....	7
3.3. EFFECTEN	8
3.3.1 MOGELIJK AANWEZIGE BESCHERMDE SOORTEN	8
3.3.2 EFFECTEN ONTWIKKELINGEN	8
3.3.3 AANBEVELINGEN TEN AANZIEN VAN DE FLORA- EN FAUNAWET	8
4. BESCHERMDE NATUURGEBIEDEN	9
4.1 EFFECTEN ONTWIKKELINGEN	9
5 Conclusie	9
6 LITERATUUR	10

1. INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Gemeente Amstelveen is voornemens een pompgebouw te plaatsen op een groenzone. Het gebied bevindt zich tussen de aansluiting van de Beneluxbaan en de Mr. Groen van Prinstererlaan en het talud van de Beneluxbaan. Om overtreding van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998 te voorkomen, moet worden onderbouwd of er door deze ontwikkeling geen beschermde soorten of natuurgebieden negatief worden beïnvloed. Deze onderbouwing is verkregen door het uitvoeren van een quick scan Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998.

1.2 NATUURBESCHERMINGSWETGEVING

In Nederland is de bescherming van natuur opgedeeld in soortbescherming middels de Flora- en faunawet, en in gebiedsbescherming middels de Natuurbeschermingswet 1998.

De Flora- en faunawet beschermt alle inheemse zoogdieren (met uitzondering van huismuis, bruine rat en zwarte rat), vogels, reptielen en amfibieën. Bij de vissen, ongewervelde dieren en planten zijn alleen die soorten beschermd die als zodanig zijn aangewezen. Alle voor deze soorten nadelige handelingen zijn in principe verboden. Voor de meer algemene soorten geldt een vrijstelling in het kader van ruimtelijke ordening, voor de meer zeldzame en kritische soorten geldt een ontheffingsplicht of dienen afdoende mitigerende maatregelen te worden genomen bij overtreding van deze wet.

De Natuurbeschermingswet 1998 beschermt Natura2000 gebieden en beschermde natuurmonumenten. Deze gebieden zijn aangewezen aan de hand van de Europese Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn voor bepaalde daar voorkomende habitattypen, dier- en plantensoorten. Alle plannen, binnen of buiten deze gebieden, welke mogelijk direct of indirect effect hebben op deze gebieden dienen te worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet 1998.

De initiatiefnemer van een ontwikkeling dient er voor zorg te dragen dat de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1998 niet worden overtreden. Om deze reden is een toetsing van de geplande ontwikkeling aan de natuurwetgeving noodzakelijk.

In deze rapportage wordt bepaald of negatieve effecten op zwaar beschermde soorten, Natura2000 gebieden en EHS al dan niet met zekerheid kunnen worden uitgesloten.

1.3 ONDERZOEKSMETHODE

Deze studie bestaat uit twee delen, een bronnenonderzoek en een habitatscan. Tijdens het bronnenonderzoek worden er verschillende bronnen geraadpleegd om te onderzoeken welke beschermde soorten er in het projectgebied verwacht kunnen worden. De geraadpleegde bronnen zijn o.a.; de Nationale Databank Flora en Fauna (NDDF), verspreidingsatlassen van de verschillende soortgroepen, eerder in de regio uitgevoerde onderzoeken, in de regio actieve werkgroepen en PGO's, databanken met verspreidingsgegevens en het aanwijzingsbesluit Natura2000 gebieden. Daarnaast zijn alle beschermde natuurgebieden in de omgeving van het plangebied in kaart gebracht.

Uit het bronnenonderzoek volgt een lijst met beschermde soorten welke mogelijk in het projectgebied voor kunnen komen. Tijdens de habitatscan is het projectgebied bezocht om te kijken of deze soorten ook daadwerkelijk in het gebied voor kunnen komen, rekening houdend met het habitat, de habitateisen en de verspreidingsgegevens van de betreffende soorten. Daarnaast kunnen er tijdens het veldbezoek nog soorten aan de lijst worden toegevoegd als het habitat geschikt lijkt voor de betreffende soort.

1.4 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving van het plangebied gegeven, met huidige ecologische waarden en de ligging ten opzichte van beschermde natuur. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van mogelijkheden en plannen uit het nieuwe bestemmingsplan.

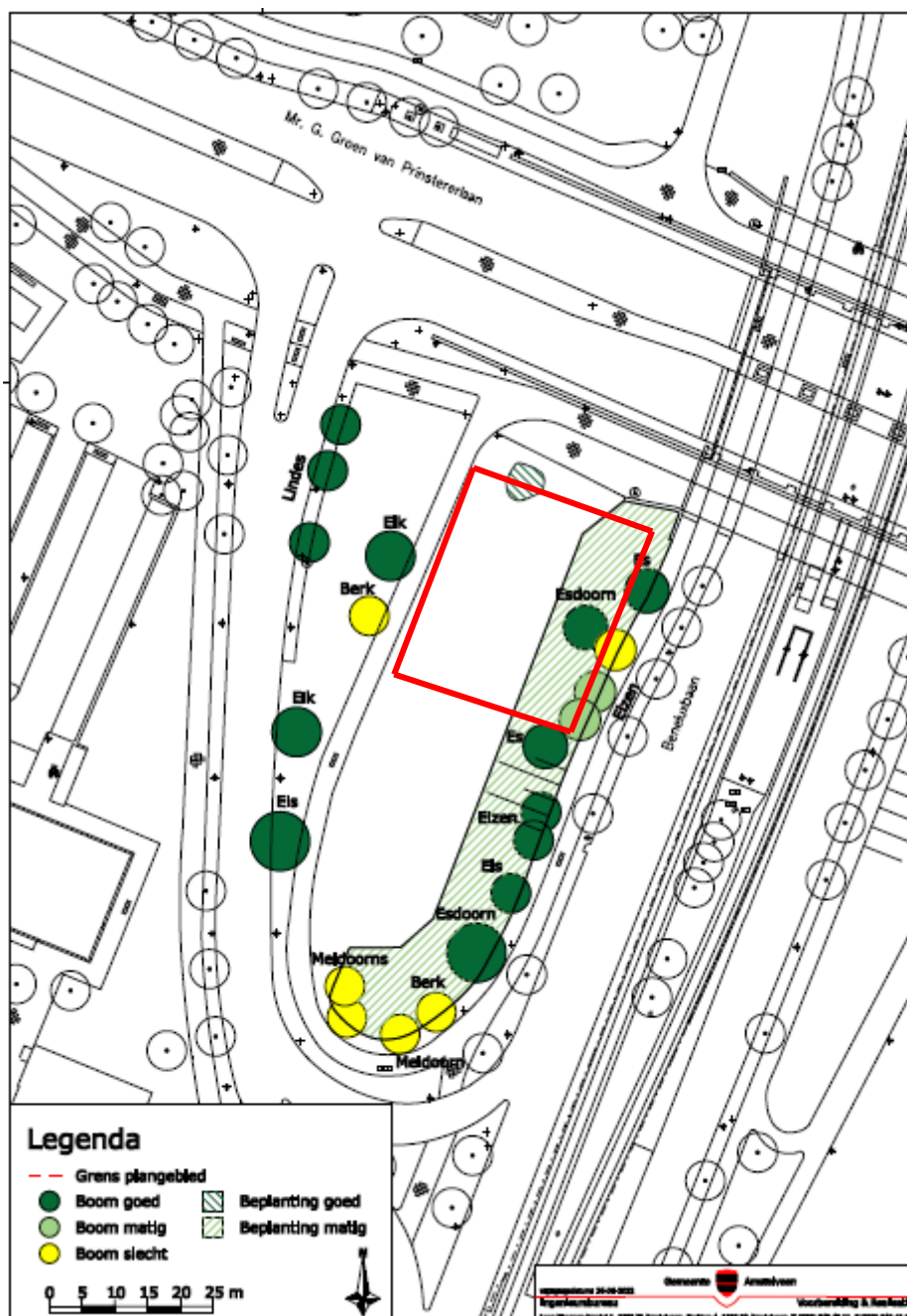
In hoofdstuk 3 worden de resultaten van het bronnenonderzoek en de habitatscan weergegeven, waarbij de effectanalyse ten aanzien van de Flora- en faunawet is opgenomen.

Hoofdstuk 4 geeft weer welke middels de Natuurbeschermingswet 1998 beschermde gebieden in de omgeving van het plangebied voorkomen. Tevens zal hier worden aangegeven in welke mate de geplande ontwikkeling van invloed zal zijn op deze gebieden.

2. PLANGEBIED EN ONTWIKKELINGEN

2.1 PLANGEBIED

Het plangebied is gelegen in de gemeente Amstelveen in kilometerhok X: 119 / Y: 479. Het gebied wordt omsloten door de Mr. Groen van Prinstererlaan in het noorden, de Beneluxbaan in het oosten en de aansluiting van beide wegen rondom in het westen en zuiden (figuur 1: het plangebied, locatie voor het plaatsen van het pomphuisje is met rode lijnen aangegeven).

Figuur 1. Plangebied

2.1.1 HOUTOPSTANDEN

In de oostzijde van het gebied bevindt zich een bosschage waarvan enkele bomen gekapt zullen worden. De ondergroei bestaat uit een struweel van struikgewas en opslag van jonge bomen. Er bevindt zich een kleine vrijstaande bosschage aan de noordrand van het plangebied. De bomen staan op figuur 1 weergegeven.

2.1.2 OVERIGE TERREINEN

De rest van het plangebied bestaat uit een open grasveld met enkele losstaande bomen langs de wegkant.

Op figuur 2 en 3 staat de situatie ter plekke weergegeven.

Figuur 2 en 3: Plangebied

3. TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

3.1. BRONNENONDERZOEK

Om een goede inschatting te kunnen maken welke beschermde soorten mogelijk gebruik maken van het plangebied heeft een literatuurstudie plaatsgevonden. Hiertoe is bij de Nederlandse Databank Flora en Fauna (NDFF) een beknopte globale levering opgevraagd. Deze levering is weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: Beknopte eenmalige levering kilometerhok X: 119 / Y: 479

Soortgroep	RL*	FF1*	FF23*	FF vogels	HrI II*	HrI IV*	Aantal soorten	Volledigheid	Actualiteit
Vaatplanten	3	2	4				166	Slecht	1990-2010
Mossen							1	Matig	2000-2010
Korstmossen								Niet	2000-2010
Paddenstoelen							5	Slecht	2000-2010
Zoogdieren		6	1				7	Slecht	2000-2010
Vogels	8			61			61	Slecht/niet	2000-2010
Amfibieën								Niet	2000-2010
Reptielen								Niet	2000-2010
Vissen								Niet	2000-2010
Dagvlinders	1						7	Redelijk	2000-2010
Macronachtvlinders							2	Slecht	2000-2010
Micronachtvlinders							2	Slecht	2000-2010
Libellen	1						3	Matig	2000-2010
Sprinkhanen / krekels	1						1	Goed	2000-2010
Overige ongewervelden							1	Onbepaald	2000-2010
Zeeorganismen								Niet	2000-2010

* Legenda: FF1 = Flora- en faunawet lijst 1 (vrijstelling) FF23 = Flora- en faunawet lijst 2 + 3 (streng beschermd)
HrI = Habitatrichtlijn (alleen bijlage 2 en 4) RL = Rode Lijst

3.1.1 ZOOGDIEREN

In het kilometerhok waarin het plangebied is gelegen zijn zoogdieren slecht onderzocht. Er zijn hier echter wel waarnemingen bekend van zes algemene beschermde soorten. Op basis van literatuur kunnen in de omgeving van het plangebied de algemene beschermde soorten bosmuis, dwergmuis, gewone bosspitsmuis, rosse woelmuis, veldmuis, huisspitsmuis, egel, konijn, mol, vos, hermelijn en wezel worden verwacht. De geraadpleegde bronnen zijn doorgaans op uurhok-niveau, waardoor ook soorten welke bekend zijn uit de omgeving van het plangebied zijn inbegrepen.

Bij de NDFF is één soort uit tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet of bijlage IV van de Habitatrichtlijn bekend. Literatuurstudie bevestigt dit beeld voor soorten uit tabel 2 van de Flora- en faunawet. Soorten uit tabel 3 van de Flora- en faunawet welke bekend zijn uit de omgeving van het plangebied, zijn de waterspitsmuis, de baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, de gewone grootoorvleermuis, de laatvlieger, de meervleermuis, de ruige dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de watervleermuis. De vleermuizen zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Bij eerder onderzoek van Adviesbureau E.C.O. Logisch zijn op diverse locaties in Amstelveen de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, meervleermuis, watervleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger waargenomen.

3.1.2 VOGELS

Het kilometerhok waarin het plangebied is gelegen, is slecht tot niet onderzocht op het gebied van vogels. Vogels waarvan de nestplaatsen beschermd en welke op basis van literatuur in de omgeving van het plangebied voorkomen, zijn de gierzwaluw, de huismus, de boomvalk, de buizerd, de havik, de ransuil, de sperwer en de wespendief.

Overige in de omgeving voorkomende soorten waarvan een inventarisatie gewenst is volgens Dienst Regelingen, zijn de blauwe reiger, de boerenzwaluw, de boomklever, de boomkruiper, de bosuil, de ekster, de gekraagde roodstaart, de glanskop, de grauwe vliegenvanger, de grote bonte specht, de huiszwaluw, de ijsvogel, de kleine bonte specht, de koolmees, de oeverzwaluw, de pimpelmees, de spreeuw, de torenvalk en de zwarte kraai.

3.1.3 REPTIELEN

Het kilometerhok waarin het plangebied is niet afdoende is onderzocht op het gebied van reptielen. De ringslang is echter bekend voor te komen in de omgeving van Amstelveen. Dit blijkt uit zowel literatuur en eerder door Adviesbureau E.C.O. Logisch uitgevoerd onderzoek in de Noordelijke Poeloever.

3.1.4 AMFIBIEËN

Het kilometerhok waarin het plangebied is gelegen is niet onderzocht op het voorkomen van amfibieën. Uit bronnenonderzoek blijkt dat de algemene beschermde soorten bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, bastaardkikker en meerkikker in de omgeving van het plangebied voorkomen.

3.1.5 VISSEN

Het kilometerhok waarin het projectgebied is gelegen is niet onderzocht op het gebied van vissen. Uit literatuur blijkt dat de bittervoorn, welke is opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet, en ook de kleine modderkruiper en de rivierdonderpad, welke beschermd zijn middels tabel 2 van de Flora- en faunawet in de omgeving van het plangebied bekend zijn voor te komen.

3.1.6 ONGEWERVELDEN

De onderzochte groep ongewervelden bestaat uit dagvlinders, libellen en overige ongewervelden. Op het gebied van dagvlinders is het kilometerhok waarin het plangebied is gelegen redelijk onderzocht. Er zijn hier geen beschermde vlindersoorten bekend. Op het gebied van libellen is het kilometerhok niet onderzocht. Ook op basis van literatuur zijn er geen beschermde libellen in de omgeving van het plangebied bekend. Op het gebied van overige ongewervelden is het kilometerhok niet onderzocht. Er zijn hier geen beschermde soorten bekend.

3.1.7 VAATPLANTEN

Uit de gegevens van de NDFF zijn twee soorten die middels tabel 1 van de Flora- en faunawet en vier soorten die middels tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet beschermd zijn bekend uit het onderzochte kilometerhok. Uit literatuur blijkt dat in de omgeving van het plangebied de door tabel 1 licht beschermde soorten brede wespenorchis, dotterbloem en zwanenbloem bekend zijn. Soorten uit tabel 2 van de Flora- en faunawet, welke bekend zijn uit de omgeving van het plangebied, zijn de soorten kievitsbloem, rietorchis, vleeskleurige orchis, en daslook.

3.2. HABITATSCAN

Tijdens de habitatscan zijn de verschillende delen van het plangebied beoordeeld op de aanwezigheid van geschikt habitat voor beschermde soorten. Per deelgebied wordt aangegeven voor welke beschermde soorten deze geschikt zijn en wat de functie van het plangebied voor de betreffende soort zal zijn. De habitatscan heeft plaatsgevonden op 23 mei 2012.

3.2.1 HOUTOPSTANDEN

Binnen de houtopstanden in het gebied bevindt zich geschikt broedgebied voor algemene zangvogels. Tijdens het veldbezoek zijn waarnemingen gedaan van de houtduif, koolmees, merel, vink en winterkoning. Jaarrond beschermde nesten en vaste verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen. Er geen geschikte holtes aangetroffen welke als nestlocatie of verblijfplaats van vleermuizen kunnen dienen. De bosschages kunnen echter wel als vliegroute of foerageergebied voor vleermuizen dienen.

Het struweel biedt dekking voor algemene beschermde soorten zoogdieren als de egel, woelmuizen en spitsmuizen. Ook algemene beschermde amfibieën als de bruine kikker en de gewone pad kunnen gebruik maken van de hagen en struweel als landbiotoop. Tussen de houtopstanden kunnen zich standplaatsen bevinden van de algemene beschermde vaatplant de brede wespenorchis deze is echter ten tijde van het veldbezoek niet aangetroffen.

3.2.2 OVERIGE TERREINEN

Het open terrein binnen het plangebied biedt mogelijk een geschikte standplaats voor de algemeen beschermde

vaatplant de brede wespenorchis, deze is echter niet aangetroffen ten tijde van het veldbezoek. De losstaande bomen bevatten geen holtes of vaste broedlocaties van vogels.

3.3. EFFECTEN

In deze paragraaf worden de effecten op beschermde soorten bij uitvoer van de ingreep beschreven.

3.3.1 MOGELIJK AANWEZIGE BESCHERMDE SOORTEN

Binnen het plangebied kunnen in beperkte mate beschermde soorten worden aangetroffen. Het gaat in het bijzonder om algemene beschermde broedvogels, (licht) beschermde vaatplanten (licht) beschermde zoogdieren en vleermuizen. Voor overige soortgroepen is geen geschikt habitat in het plangebied aanwezig. Voor vleermuizen geldt dat de aanwezigheid van de soort in het plangebied beperkt is tot de aanwezigheid van een mogelijke vliegroute of foerageergebied. De vleermuissoorten die naar verwachting mogelijk in het plangebied voorkomen zijn de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis.

3.3.2 EFFECTEN ONTWIKKELINGEN

De werkzaamheden die gepaard gaan met de herinrichting van het plangebied, kunnen mogelijk van invloed zijn op beschermde soorten. Deze mogelijke effecten zijn hier toegelicht.

- Kappen bomen en struweel

Bij het kappen van bomen en struweel kunnen broedplaatsen van algemeen beschermde vogels vernietigd worden. Met betrekking tot vleermuizen wordt verwacht dat de effecten geen grote invloed zullen uitwerken op eventueel aanwezige vliegroutes en foerageergebied. De structuur zoals deze nu bestaat zal voor een groot deel gehandhaafd blijven waardoor de mogelijk aanwezige vliegroute en foerageergebied zijn functionaliteit niet verliest. Daarnaast zijn er in de directe omgeving van het plangebied voldoende alternatieve vliegroutes en foerageergebied aanwezig, waardoor de gunstige staat van instandhouding van een eventueel aanwezige soort niet in gevaar zou komen.

- Nieuwbouw

Bij het realiseren van de nieuwbouw vindt mogelijk tijdelijke verstoring van verblijfplaatsen en broedplaatsen plaats.

3.3.3 AANBEVELINGEN TEN AANZIEN VAN DE FLORA- EN FAUNAWET

- Mitigerende maatregelen

Om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen, dient een mitigerende maatregel te worden genomen. Deze omvat het uitvoeren van de werkzaamheden als het kappen van bomen, hagen en struweel buiten de broedperiode van vogels (globaal 15 maart – 15 juli).

- Om de functionaliteit als potentieel foerageergebied voor vleermuizen te behouden is het wenselijk om zo min mogelijk verlichting rondom het nieuwe gebouw te plaatsen en indien deze aanwezig is bij voorkeur naar de grond te richten.
- Er wordt geen aanvullend onderzoek aanbevolen.

4. BESCHERMDE NATUURGEBIEDEN

Binnen het plangebied zijn geen beschermde natuurgebieden aanwezig. Binnen een straal van drie kilometer rond het plangebied zijn delen van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) aanwezig (figuur 2).

Figuur 4: Plangebied en PEHS (Bron: www.synbiosys.alterra.nl)

De PEHS ligt op een afstand van circa 500m van het plangebied.

4.1 EFFECTEN ONTWIKKELINGEN

Er wordt geen negatief effect op de PEHS verwacht als gevolg van de ontwikkelingen in het plangebied. Deze gebieden liggen allen ruim buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden in het plangebied.

5 Conclusie

Er worden geen negatieve effecten verwachten op de PEHS en beschermde natuurgebieden in de omgeving. Deze liggen allen ruim buiten de invloedssfeer van het projectgebied.

De werkzaamheden dienen buiten het broedseizoen van vogels uitgevoerd te worden (globaal 15 maart- 15 juli) om overtreding van de flora- en faunawet te voorkomen.

Er zijn mogelijk foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen aanwezig, deze dienen echter niet nader onderzocht te worden aangezien de ingreep van minimale invloed is op de functionaliteit van het gebied voor vleermuizen.

Er zijn geen verdere bezwaren betreffende de flora- en faunawet om met de werkzaamheden aan te vangen mits het bovenstaande in acht genomen wordt.

6 LITERATUUR

- Bellmann, H., 2007, Vlinders, rupsen en waardplanten, Tirion Uitgevers BV, Baarn
- Bos, F, M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). – Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Historisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling, I. van Lente, 2010. Verspreidingsonderzoek. Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2010. Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. Stichting ANEMOON. Heemstede.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen, 1992, Atlas van de Nederlandse Zoogdieren, KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON)(redactie) 2009, De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Historisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden
- Diepenbeek, A. van & R. Creemers, 2006, Herkenning amfibieën en reptielen, Stichting RAVON, Nijmegen
- Emmerik, W.A.M. van, & H.W. de Nie, 2006, Zoetwatervissen van Nederland, Ecologisch bekeken, Vereniging Sportvisserij Nederland, Bilthoven
- Gittenberger, E. & A.W. Janssen (red.), 2004. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. – Nederlandse Fauna 2. Nationaal Historisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland
- Meijden, R. van der, 2005, Heukels' Flora van Nederland, Wolters-Noordhoff B.V., Groningen/Houten
- Mennema, J., A.J. Quene-Boterbrood & C.L. Plate, 1985. Atlas van de Nederlandse Flora 2, Zeldzame en vrij zeldzame planten, Bohn, Scheltema & Holkema, Utrecht
- Mullarney, K, L. Svensson, D. Zetterström & P.J. Grant, 2005, ANWB Vogelgids van Europa, Tirion Uitgevers BV, Baarn
- Natuurloket, 2012, Beknopte eenmalige levering OHNL-2012-1768 d.d. di, 24/01/2012
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Historisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland
- Nie, H.W., 1996, Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen, Media Publishing, Doetinchem
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata). – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Historisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland.
- Smit, J.T., 2007, Actuele en potentiële verspreiding van het Vliegend hert in Nederland, EIS-Nederland, Leiden
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000.- Nederlandse Fauna 5. Nationaal Historisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland
- Teunissen, A.P.J.A., 2009, Verspreidingsatlas Nederlandse boktorren (Cerambycidae), EIS-Nederland, Leiden
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging en Gegevensautoriteit Natuur, 2012, Vleermuisprotocol 2012, 24 februari 2012.

Internet

<http://gis.noord-holland.nl/structuurvisie2040/>
www.minlnv.nl (onthefpingen)
www.natuurloket.nl
www.piscaria.nl
www.ravon.nl
www.stowa.nl (limnodata neerlandica)
www.synbiosys.alterra.nl/natura2000
www.telme.nl